

FENOMENOLOGIA

Fenomenologia – to termin określający **kierunek filozoficzny**, a jednocześnie **pewną metodę badań** (Edmund Husserl). Nazwa ta pochodzi od greckiego słowa *phainomenon* oznaczającego „**to, co się jawi**”.

Ten kierunek filozoficzny zainicjował E. Husserl; rozwijał się w początku XX w. (najważniejsze ośrodki w Getyndze i Monachium). **Fenomenologia postulowała metodę filozofowania polegającą na zaniechaniu czysto pojęciowych spekulacji** przez „powrót do rzeczy”, tj. **do uzyskania bezpośredniego doświadczenia tego, co dane** (czyli to, co widać, słyszeć, czuć), a w czym przejawiają się przedmioty, zjawiska, procesy, osoby, wartości, wytwory kultury, idee. Chodziło w tym o **dotarcie do istoty danej rzeczy**, do tzw. *eidōs*. Według fenomenologii, **głównym zadaniem filozofii** ma być **analiza i opis przeżyć („aktów intencjonalnych”)** w trakcie zetknięcia się z danym fenomenem.

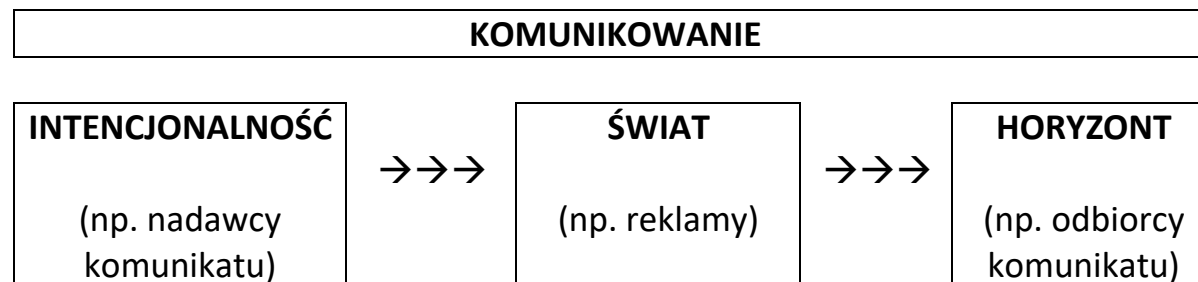
Podstawowe założenia:

- **prawdziwe (niezakłamate) spostrzeganie** różnych rzeczy, zjawisk, osób, procesów **nie powinno opierać się na żadnych wcześniejszych sądach, teoriach, opiniach czy przekonaniach – bezzałożeniowość**,
- **metoda fenomenologiczna** polega na opisie i oglądzie tylko tego, **co jest dane nam bezpośrednio** (określa się to jako powrót do rzeczy, do konkretnego),
- ma temu służyć tzw. **redukcja fenomenologiczna** (epoche), która oznacza wzięcie w nawias, **zawieszenie przekonania o realnym istnieniu świata i poznającego podmiotu**,
- **epoche** ma sprawić, że **świadomość stanie się czysta** (pozbawiona założeń), będzie traktować świat wyłącznie jako fenomeny, zjawiska,

- w poznaniu fenomenologicznym ważne znaczenie ma pojęcie **intencjonalności**, czyli **relacji łączącej umysł (świadomość) z treścią lub przedmiotem**. Relacja intencjonalna składa się z dwóch członów: **noezy** i **noematu**. **Noeza** to akt świadomościowy, a **noemat** – przedmiot dany w tym akcie. Zauważyć należy, że **jednak niektóre stany świadomości nie są intencjonalne**: np. ani nastrój, ani stan ducha nie są nakierowane na coś,
- **twierdzenia o rzeczywistości** (systemy wiedzy) należy budować tylko w oparciu o tzw. **sądy oczywiste** (wynikające tylko z tego co widzimy/doświadczamy, bez wstępnych założeń czy istniejących wcześniej teorii),
- **prawdziwe sądy oczywiste** powinny być **oparte na przeżyciu prawdy** (doświadczeniu prawdy),
- najważniejsze pojęcia tej filozofii (metody) to: **intencjonalność – horyzont – świat**.
 - **intencjonalność** – oznacza **stosunek do elementów rzeczywistości** (rzeczy, zjawisk, procesów),
 - **horyzont** – oznacza **zakres dotychczasowego całościowego doświadczenia oraz zdolności percepcyjne**,
 - **świat** – to z kolei **kontekst** (obszar, dziedzina), **w którym występują określone rzeczy, zjawiska, procesy**.

Jakie ograniczenia ma ta metoda poznania (w związku z tym, że możemy prawdziwie poznać tylko to, co jest nam dane, to co nam się jawi)?

Fenomenologiczne ujęcie komunikacji

Fenomenologia sugeruje, że **komunikacja międzyludzka może być utrudniona wtedy, gdy występują bariery w zakresie trzech podstawowych pojęć** (intencjonalność, horyzont, świat) u nadawcy i odbiorcy komunikatów. Dla przykładu:

- a) **intencjonalność** - może wystąpić **nieadekwatność stosunku nadawcy wobec przedmiotu komunikatu z horyzontem doświadczeń odbiorcy** (np. nadawca wychwala zalety owoców mango, podczas gdy odbiorca nie może nawet wyobrazić sobie jak smakują te owoce, gdyż ich nigdy nie próbował);
- b) **świat** – nadawca i odbiorca „**umieszczają**” treści dotyczące przedmiotu komunikacji w odmiennych światach (kontekstach) (np. nadawca mówi o wojnach w kontekście wywoływanego przez nich postępu technicznego, a odbiorca umiejscawia wojny w obszarze ludzkich tragedii).

Poza tym, nadawca, który będzie dążył do przekonania odbiorcy do swoich racji (jego sądów oczywistych), może opierać się **na innym zestawie doświadczeń** niż te, które przeżył odbiorca.

Metodę fenomenologiczną stosowano w różnych dziedzinach, m.in. w badaniach literackich, nad muzyką, filmem, architekturą, estetyką, ontologią sztuki, w psychiatrii, religioznawstwie, socjologii, teorii prawa (przykłady?).

Co zrobić aby uniknąć błędów w komunikacji?

Należy na wstępie aktu komunikacyjnego wyraźnie ustalić **wzajemne pozycje**, z których się występuje, tj. **jakie są intencjonalność, świat oraz horyzont doświadczeń nadawcy i odbiorcy**. Może się to jednak okazać niełatwym zadaniem, szczególnie wtedy, gdy występuje **duża rozbieżność w horyzontach doświadczeń** obu stron komunikacji.